

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre
scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans**

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

De opere sexte diei. ca. viij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Libri Genesis

Quinta die deus

q ornauit aerem et aqua: volatilia dans aeri, natatilia aq̄s, et vtrac̄q̄ ex aq̄s orta s̄t. Facilis ei trāsire est aq̄ in aera tenuando: et aeris in aqua spissando. Pisces vocauit moyses reptilia: q̄ impetu quodam totos se rapiūt vt serpētēs: nō ferūt pedibz vt fere. Nota q̄a ex h̄ qd̄ dictū est. Creauit volatilia celi sup̄ terrā, errauit plato: q̄ descendēs in egyptū libros moysi legit: et putauit moysen sensisse volatilia esse ornata aeri t̄m circa terram: ornata s̄o aeris superioris caloz demones et cacodemones s̄z nō ita ē. Boni em̄ demones vt dictū ē: sunt in empyreo, mali s̄o in hūc aere caliginosum de trāsi sunt ad penam nō ad eius ornata. De em̄ peccantibz angelis nō pepererūt. Creauit deus a. plasmauit certe grādia. Certe generis neutri ē inclinabile, declinat t̄m cet̄ cet̄: et oēm aiām viuētē atq̄ motabile quā pduerāt aq̄. Notabiles at̄ dictū aie piscū et auiū respectu aie hoīs. Ille em̄ mouent de esse ad nō eē: ista nō: q̄ p̄petua ē, vel q̄ forsan aias nō h̄nt: s̄z t̄m spūs vegetatiuos: q̄ cum spīs animabz extinguit: spm̄ aial vocauit aiām .i. viuens. Un̄ et greci d̄yidūt aialia p̄ 30a et sic̄hea 30a id ē viuētia bruta: s̄z sic̄hea animata a sic̄he qd̄ est aia rationalis. Sed etia s̄z creatur motabile qd̄ creatum est sicut moueret de visa ad mortē qd̄ nō hō qui creat̄ est vt nō moret̄ si vellet. Illa s̄o creata sūt vel vt in esum cedant alijs vel sensio deficiant. His h̄ndixit deus. Crescite et multiplicamini.

De ope sexte diei. Ca. VIII.

Sexta die ornauit deus terrā. Produxit em̄

f

terra tria genera animalū, lumenta, reptilia, bestias. Sciens em̄ deus hoīem p̄ peccatū casurū in penā laboris ad remediū laboris dedit ei lumēta q̄i lunamēta: ad opus vel ad esum. Reptilia s̄o et bestie sunt et in exercitiū. Reptiliū s̄o sunt tria genera trabētia vt vermes qui se ore trahūt: serpētia vt colubri q̄ vi costarū se rapiūt, repētia pedibus s̄z vt lacerte et botrace. Dicuntur autē bestie quasi vastie a vastando, id est ledendo et sentendo.

Querit̄ d̄ q̄busdā minutis animantibus que vel ex cadaueribz vel humoribz nasci solent si tūc orta fuerint. Quoz sex sunt genera. Quedā em̄ ex exhalationibz habēt esse: vt bībiones: vermes q̄ ante clepsidrā nascūt: bībiones eryino: papillones ex aqua. Quedā ex corruptōe humorū vt s̄mes in cisternis. Quedā ex cadaueribz vt apes ex iuuenē, scarabei et scabrones musce magne q̄ sonāt ex volatu nascunt̄ ex equis. Quedā ex corruptōe lignoz vt teredines. Quedā ex herbaz corruptōe vt eruce et oleribz. Quedā ex corruptione fructū vt gurguliones ex fabis. De his dicit̄ q̄ q̄ sine corruptōe nascūt: vt illa q̄ exhalationibz tūc facta sūt: q̄ s̄o et corruptio nibus post peccatū: ex rebus corruptis orta sunt. Querit̄ q̄s de nocuis animantibus s̄t creata sunt nocua vel p̄mo mitia: post facta sūt homini nocua. Dicit̄ q̄ añ p̄ctm̄ hominis fuerūt mitia. sed post p̄ctm̄ facta sunt nocua hominibz de causis p̄pter hoīs punitionē correptionē, instructionē. Punīt em̄ hō cū leditur his vel cū timet ledi: q̄ timor maxima pena ē. Corrigit̄ his cū scit̄ ista sibi accidisse p̄ peccato suo. Instruit̄ admirādo opera dei magis admirās opera formicaz. q̄ onera cameloꝝ. Vel cuz videt̄ hec minima sibi posse nocere: recordat̄ fragilitatis sue et hūilitatur. S̄z diceret̄ q̄s q̄ qdā aialia ledūt alia: q̄ nec inde puniūt: vel corrigūt: vel instruiūt. Sed ex his et in his instruit̄ hō p̄ exemplū. Etia s̄z ad h̄ creata sūt vt alijs sint in esum. S̄z s̄z s̄z d̄: q̄ etiā in mortuos hoīs sentiūt. Sed et in his instruit̄ homo ne aliqd̄ gen̄ mortis horrescat. q̄ p̄ quoscūq̄ transeat meatus: nec capillus de capite ei p̄s̄bit. Ad hūc modum solet queri de herbis et arboribus infructuosis si etiā in illis diebz orta sint cum scriptura non memoret nisi herbas seminales et arbores fructiferas que modo sunt. Potest dici: quia q̄ modo infructuosa sunt: ante peccatū

Historia

fecerūt fructū aliq̄: post peccm̄ potius na-
scunt̄ hominī ad laborē q̄ ad vtilitatē. Vel
post peccm̄ orta sunt: qz post dictū ē hominī:
spinas z tribulos germinabit tibi. Al̄ q̄cū
qz terris herent faciūt fructū, i. vtilitatē ma-
nifestā vel occultā. Quia p̄o piscibz z auibz
dictū ē, Crescite z multiplicamini, etiā d̄ his
intelligendū est: lz nō sūt dictum, Hec est em̄
cōmunis causa creatōnis eoz.

De creatōne hoīs,

Ca. IX.

Et inde subditur

De creatōne hoīs sic, Faciam⁹
hoiēm zc. Et loquit̄ p̄ ad filiū
z sp̄m̄ sanctū, Vel ē q̄si cōmunis vox trīū p̄-
sonaz, Faciam⁹ z nostrā, Fact⁹ est at̄ homo
ad imaginem dei q̄ntum ad aiām, Sz ima-
go dei est aiā in essen-
tia z ratione eius: q̄a
sp̄ritus factus est et
rationalis vt deus.
Similitudo in virtuti-
bus, q̄a bona: iusta:
sapient̄ Lum̄ imagi-
ne p̄transit homo: q̄a illā habet etiāz homo
peccans: similitudine p̄o sepe p̄inat̄. Vascu-
lū p̄o z feminā creauit eos. Hoc q̄ntū ad cor-
pus: tamē d̄z creasse
p̄pter animam. Eos
autē dicit pluraliter:
ne androgeos, id est
hermaphroditos fa-
ctos putarem⁹. Tū
scdm̄ corpus factus
est homo quodāmo-
do ad imaginem dei, cū os hominī sublimē
dedit: vt deus z celestia videat et imitet̄. An-
de cum questum esset a quodā philosopho
ad quid factus fuisset, Respondit vt cōtem-
pler celum z celi numina, Dedit autem ho-
minī deus potestates: vt p̄cesset alijs animā-
tibus. In tribus ergo notatur hominī dis-
gnitas, p̄mo quia nō solū factus est in ge-
nere suo vt p̄dicta: sed etiā quia imago dei ē,
Secūdo quia cum deliberatione factus est,
In alijs siquidēz operibus dicit̄: et facta sūt
in hoc tanq̄ iter se deliberātes persone alee-
runt: faciam⁹. Tertio quia scilicet homo do-
minus staturus est animalū vt essent ei que
futurū mortalem deus sciebat in alimentum
in indumentum: z laboris adiumentū Ante

id est q̄ ad essentiam
z rationem ad imagi-
nem: quo ad p̄tutes
ad similitudines dei
factus est.

Ne putaret q̄s q̄ fe-
cisset hoiēm tm̄ sp̄ri-
tū: z ita sine corpore,
Andros interpretatur
vir, geos ml̄ier vl̄ ga-
ma, vnde bigamus,

peccatum em̄ herbas tm̄ z fructus arborum
dedit deus in escam hominibz et animalibz,
Qd̄ inde colligit̄: qz ante peccatūz nil noxiū
aut sterile terra p̄duxit Et nota quia in maxi-
mis: vt in leonibz: p̄didit homo dominū: vt
sciat se amisisse: z in minimis vt in musc̄ etiā
p̄didit vt sciat vtilitatē suam, in medijs habz
dominū ad solatiū: z vt sciat se etiāz in alijs
habuisse. Et bñ dicit̄ eis deus sic,

De institutiōe p̄ngiū,

Ca. X.

Rescite et mul-

Ctiplicamini, Qd̄ quia sine p̄lu-
ctiōne eoz fieri nō potuit, patz
quia deus coniūgiū viri z mulieris instituit
in quo p̄futatur q̄dam heretici dicētes Cō-
cubitū sine peccato fieri nō posse, Si queris-
tur quare ante peccatū date sint hominī esce-
cum esset immortalis, Dicemus qz illa immor-
talis in qua creatus est cibus erat sustentāda
nec erat talis qualis illa que futura ē que cibus
nō indiget, Illa em̄ erat posse nō mori,
hec erit non posse mori, Et vidit deus cū
cta que fecerat: z erāt valdē bona: quia singu-
la p̄ se bona, Sed in vniuersitate erāt om̄ia
valde bona: sicut oculus in animali est pul-
crior q̄ separatus, Vel om̄ia erāt valde bo-
na, id est vniuersitas bonoz erat optima: qz
licz quedā in ea sunt p̄ se modo versa in cō-
tumeliam: tamen alijs sunt in vtilitatem: ip̄e
p̄o summū bonum, De hoiē vero vt de cete-
ris dixerat: nō dicit Et vidit deus qz cēt bo-
num, quia in proximo sciebat lapsurū: vel qz
nondū homo p̄fectus erat: donec ex eo fieret
mulier, Unde z post legitur, Non est bonū
hoiēm esse solum.

De quiete sabbati z sanctificatione,

Capl. XI.

Et dicitur perfecti

Isunt celiz terra, Cōclusio est h̄
operū, Quia creati, dispositi,
ornati, igit̄ p̄fecti, Et qz in senario facti q̄ p̄-
mus perfectus numerantibz occurrit, qz ex
partibus suis aggregatis reddit eandē sum-
mā: qd̄ in monadibus numeris nō inuenies
nisi i isto Bonadis
numerus appellatur
ab vno vsqz ad decē
Sz nec in decadibz
nisi i, x, viij, cōpleuit
Partes illas numeri
dicimus quarum q̄lī
bet assignari p̄t quo
ta sit in eo, Licz enim